

Naučná stezka Po stopách novokřtěnců

Nově vybudovaná naučná stezka vás na pěti panelech seznámí s krátkým, ale o to plodnějším obdobím, kdy se v Mikulově usadili novokřtění. Vstupní panel stezky najdete přímo v centru města, v sousedství Dietrichsteinské hrobky. Stezka prochází ulicemi města, díky tomu je dobře přístupná a nenáročná. Je dlouhá 1,5 km. Od prvního zastavení se vydáte severovýchodním směrem a vystoupáte uličkou Kamenný řádek k druhému panelu na ulici 1. května. Stezka dále pokračuje touto ulicí až ke třetímu zastavení v malém parčíku na křižovatce ulic 1. května a Bezručova. Zde je kromě odpočinkového místa umístěna také dřevěná soška novokřtělce. Odtud už zbývá jen kousek do nově zrekonstruovaného parku u bývalého lomu Janičův vrch, kde jsou umístěny poslední dva panely stezky. Celou trasou naučné stezky vás snadno provede mapa, kterou najdete v záhlaví každého panelu. Naučnou stezku vybudovalo město Mikulov v roce 2014 v rámci přeshraničního projektu Po stopách novokřtěnců, spolufinancovaného z Evropské unie.

Nejblíže expozice o novokřtěncích

v Rakousku – www.taeufer.net

• **Muzeum křtitele – místnost novokřtěnců, zřícenina hradu Falkenstein**
Otevřeno: duben–říjen, denně od 10.00 do 18.00

Přírodní skalní jeskyně je zvláštností hradu Falkenstein. Jeskyně byla používána jako vězení. Je možné, že zde byla v roce 1539 uvězněna část zajatých členů hnutí novokřtěnců (příslušníci tzv. radikální reformace). V přílehlé klenuté místnosti byla v roce 2011 zřízena tzv. „klenutá místnost novokřtěnců“, která podává přehled o historii a životním stylu huteritů.

i **Tourismus- und Innovationsverein**
Land um Laa

Stadtplatz 43, 2136 Laa an der Thaya
tel.: +43 (0)2522/2501 52
fax: +43 (0)2522/2501 51
e-mail: tourismus@laa.at
www.landumlaa.at

• **Skanzen v Niedersulzu s expozicí o novokřtěncích:**

Museumsdorf Niedersulz

2224 Niedersulz 250
tel.: +43 (0)2534/333
e-mail: info@museumsdorf.at
www.museumsdorf.at

Skulptura novokřtělce:
vinař v dobovém oděvu.

Turistické informační centrum Mikulov

Náměstí 1, 692 01 Mikulov
tel.: +420 519 510 855, +420 724 987 900
e-mail: tic@mikulov.cz, www.mikulov.cz

Foto: Milada Rigasová; archiv Regionálního muzea v Mikulově;
Lyceální knihovna v Bratislavě; Moravský zemský archiv v Brně,
archivní fond F 18 – Hlavní registratura Ditrichštejnů Mikulov;

Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově, sbírka fotografií, foto Václav Hortvik

Vydalo město Mikulov, 2014

Novokřtění v Mikulově a okolí

EUROPEAN TERRITORIAL CO-OPERATION
AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013
Gemeinsam mehr erreichen. Společně dosáhneme více.

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro
regionální rozvoj

Realizováno v rámci projektu Po stopách novokřtěnců.

Novokřtění na Moravě

Balthasar Hubmaier

Do života vinorodé oblasti jižní Moravy vstoupila v roce 1526 zcela nová vrstva obyvatelstva – novokřtění či anabaptisté. Přišli sem brzy poté, kdy byli pro svoji víru vypovězeni ze Švýcarska a okolních vyspělejších zemí západní Evropy. Jejich první přítomnost je zaznamenána v Mikulově. Pojmenování novokřtěnců „**habáni**“ se vžilo až později na Slovensku, ale sami novokřtění ho vnímali jako hanlivé, neboť mělo urážlivý podtext.

V Mikulově novokřtěncům poskytl útočiště a ochranu majitel mikulovského panství Leonhard z Liechtensteina. Příchod prvních novokřtěnců do Mikulova byl organizován Balthasarem Hubmaierem (†1480–1528), významným teologickým vůdcem. Po smrti Hubmaiera se stal významnou postavou novokřtěneckého hnutí kazatel Jakob Hutter, který kolem roku 1533 prosadil nové zaměření na hospodářské podnikání. Po mnohaletých diskusích a tříbení myšlenek ustavili novokřtění v polovině třicátých let 16. století pozoruhodně, centrálně řízené náboženské společnosti – **novokřtěneckou obec**, jejíž příslušníci se nazývali huterité či huterští bratři.

Jakob Hutter

Novokřtěnecké obce

Obec fungovala podobně jako velká rodina, a to na principu pospolitého soužití, kolektivní práce a společného užívání majetku ve prospěch celku. Byla organizována a řízena schopnými vůdci, a to prostřednictvím přísných **instrukcí a předpisů – řádů**. Sídla novokřtěnců byla označována v kronikách nejčastěji jako **Brüderhof** nebo **Haushaben** (bratrský dvůr).

Obec jedincům propůjčovala vše, co ke svému životu potřebovali po stránce duchovní i hmotné – bydlení, stravu, oděv, pracovní nástroje, ale také vzdělání a lékařskou péči. Mladí, kteří dosáhli dospělosti, směli obec opustit, anebo být pokřtěni, čímž **vědomě přijali zásady věrouky**.

Novokřtění a moravská šlechta

Moravská šlechta umožnila novokřtěncům nejen usadit se na svých pozemcích, ale také žít a podnikat podle vlastních náboženských a hospodářsko-ekonomických idejí. Schopnost novokřtěnců zpracovávat ve špičkovém provedení nejrůznější materiály, jako bylo železo, měď, mosaz nebo dřevo, vlnu, len, konopí, cihlářské či keramické hlíny, přinášela na vrchnostenská panství výrazný pokrok. Měly na něm eminentní zájem obě strany, protože vrchnost potřebovala prostředky i zručné řemeslníky pro přestavby přepychových reprezentačních rezidencí. Vztah moravské vrchnosti k novokřtěncům však nebyl vždy jen kladný. Mnozí neměli novokřtění příliš v oblibě, spíše je tolerovali pro jejich poctivost a kvalitu odváděné práce a vysokou úroveň jednotlivých výrobních odvětví.

Zázrační lékaři z Mikulova

Kresby z huteritských rukopisů.

Novokřtěneční lékaři, lazebníci a porodní báby posunuli dopředu vývoj medicíny a farmacie. Mikulov byl centrem huteritské medicíny. Huteritští lékaři zde provozovali lékárnu a lazebnický dům, navštěvovaný místními obyvateli i šlechtici. Z Mikulova byli huteritští lékaři povoláváni ke svým pacientům na Moravě, ale také do Štýrska a do Uher. Zvláště proslavený byl svým „zázračným“ léčitelským uměním Georg Zobel, který žil v Mikulově. Ten byl také několikrát povolán do Prahy, aby se ujal léčby císaře Rudolfa II.

Hospodářská činnost

Hlavním zaměstnáním jednotlivých bratrských dvorů bylo provozování řemesel a zemědělství. Novokřtění se věnovali chovu nejrůznějšího dobytka. Značný význam měl chov ovcí, především pro vlnu k výrobě sukna a oděvů. Z kůží vyráběli luxusní oděvy, koňská sedla, potahy do kočárů, knižní vazby a mnoho dalších výrobků. Významné místo v huteritském hospodářství zaujímaly vinice, ovocné i zelenářské zahrady. Novokřtění se aktivně účastnili budování kulturní krajiny raného novověku oblastí jižní a jihovýchodní Moravy a k ní náležejícího vybavení – viničných hor, sklepů s lisovnými, ovocných sadů, rybníků, mlýnů, pivovarů, sýpek, pil anebo ovčínů.

Huteritská řemesla

Huterité ovládali na 40 řemeslných oborů. Lněné a konopné plátno bylo dlouho jedinou dostupnou tkaninou. Z vlněné příze se vyrábělo sukno se zplstěným povrchem. Plátna a sukna zpracovávali krejčí a švadleny v dobře organizovaných dílnách. Huteritští kováři vyráběli především užité předměty a nářadí pro chod vlastního dvora. Kotláři zhotovovali kotle a nádoby na vaření jídel, piva, povidel, marmelád nebo pálení kořalky. Speciálním řemeslem bylo nožířství a výroba čepelí. Kováři čepelí byli uznávanými mistry ve svém oboru. Moravskou **novokřtěneckou fajáns**, keramické nádoby s bílou cínčitoolovnatou polevou zdobenou malovanými motivy, začali huterští bratři vyrábět od konce 16. století. Nádherné bílé novokřtěnecké nádobí se stalo mimořádně žádaným a dobře placeným zbožím. Brzy vytlačilo z kuchyní aristokracie Moravy a Čech dosud užívané kovové nádoby. Sami novokřtění však nesměli vzácné fajánsové nádoby používat. Jakýkoliv druh přepychu a světského rozmaru považovali za zbytečný, hříšný a zapovězený.

Odchod novokřtěnců z Moravy

Koncem září 1622 byli novokřtění na základě císařského patentu z Moravy vypovězeni, nejpozději do šesti týdnů museli zemi opustit, nebo přestoupit ke katolické víře. Naprostá většina novokřtěnců z Moravy odešla a našla útočiště na území dnešního západního Slovenska, někdejších Uher, ojedinele i v Burgenlandu v Dolních Rakousích. Mnozí však na své další pouti pokračovali ještě do vzdálenějších zeměpisných končin, do Sedmihradska, dnešního Rumunska, posléze na Ukrajinu, do Ruska a Ameriky, dokonce i do Austrálie a na Nový Zéland.

Moravští novokřtění na vyobrazení z roku 1589.

Novokřtění v dolnorakouském Weinviertlu

Dějiny jižní Moravy jsou v mnohém ohledu spojeny s dějinami dolnorakouského regionu Weinviertlu. Huteritům však byla v Dolních Rakousích dopřána jen velmi krátká doba k tomu, aby si mohli vybudovat své dvory a obce se společným vlastnictvím. Takové obce vznikly v Drazenhofenu, Steinabrunnu nebo ve Wilfersdorfu. Vedle velkých dvorů společného vlastnictví zde byly také menší osady, které zjevně sloužily zcela specifickým hospodářským účelům. Dlouhodobý pobyt byl však pro „kacíře“ v tomto regionu nemožný. Když se huterští bratři museli stát katolíky také na dnešním Slovensku, opouštěly mnohé hrncířské rodiny své obce a jako katolíci „džbánkaři“ pronikali především do Dolních Rakous a Burgenlandu. Se zavedením „všeobecné povinné zpovědi“ byli kacíři snadněji odhalováni a nahlašováni. Mnozí novokřtění postupně podlehlí tomuto vnějšímu tlaku a splynuli s dolnorakouským obyvatelstvem.

Budova s expozicí novokřtěnců ve skanzenu v Niedersulzu v Dolních Rakousích.